

«urBANALización. Paisajes comunes, lugares globales». Trobada Anual del Grup de Geografia Urbana, AGE. Barcelona, 20 i 21 de juny del 2003

Pere Suau Sánchez

Universitat Autònoma de Barcelona. Departament de Geografia
08193 Bellaterra (Barcelona). Spain
peresuau@yahoo.es

Resum

Durant els dies 20 i 21 de juny del 2003, es va celebrar, al Centre de Cultura Contemporània de Barcelona, la Trobada Anual del Grup de Geografia Urbana de l'Associació de Geògrafs Espanyols sota el títol d'«urBANALització. Paisatges comuns, llocs globals». En aquests dies es tractaren diverses qüestions referents a les noves maneres de fer ciutat i a nous processos urbans que generen un territori caracteritzat per l'especialització dels llocs i l'homogeneïtat en el seu ús quotidià.

Paraules clau: urBANALització, banal, consum, reforma urbana, turisme urbà, centre històric.

Resumen. «urBANALización. Paisajes comunes, lugares globales»

Durante los días 20 y 21 de junio de 2003, se celebró en el Centro de Cultura Contemporánea de Barcelona el Encuentro Anual del Grupo de Geografía Urbana de la Asociación de Geógrafos Españoles bajo el título de «urBANALización. Paisajes comunes, lugares globales». En estos días se trataron varias cuestiones referentes a las nuevas maneras de hacer ciudad y a nuevos procesos urbanos que generan un territorio caracterizado por la especialización de los lugares y la homogeneidad en el uso cotidiano que de ellos se hace.

Palabras clave: urBANALización, banal, consumo, reforma urbana, turismo urbano, centro histórico.

Résumé. «urBANALisation. Paysages communs, lieux globaux»

Du 20 au 21 juin 2003 a lieu au Centre de Cultura Contemporània de Barcelona le Rencontre Annuel du Groupe de Géographie Urbaine de l'Association des Géographes Espagnols sous le titre «urBANALisation. Paysages communs, lieux globaux». Pendant ces jours on a travaillé différentes questions en relation à les nouvelles formes de « faire ville » et les nouveaux processus urbains qui créent un territoire caractérisé par la spécialisé des lieux et l'homogénéité pendant son usage quotidien.

Mots clé: urBANALisation, banal, consume, reforme urbaine, tourisme urbain, centre historique.

Abstract. «urBANALization. Common landscapes, global places»

During 20th and 21st June 2003 took place at the Contemporary Cultural Center of Barcelona the Annual Meeting of the Urban Geography Group of the Spanish Geographers Association under the title «urBANALization. Common landscapes, global places». The meeting was structured in several sessions where discussions on new urban form and built spaces took place. A close view on new urban processes was proposed for the better understanding of a territory characterised by the specialisation of places and the homogeneity in the daily use of space.

Key words: urBANALization, banal, consumption, urban reform, urban tourism, historic center.

Durant els dies 20 i 21 de juny del 2003, es va celebrar la Trobada Anual del Grup de Geografia Urbana (GGU) de l'Associació de Geògrafs Espanyols (AGE), organitzada conjuntament amb el Departament de Geografia de la Universitat Autònoma de Barcelona i amb la col·laboració del Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (CCCB), seu que acollí les conferències i les taules rodones que hi van tenir lloc. La trobada va discutir diverses qüestions relacionades amb el paisatge urbà i la producció de llocs urbans globals.

A la trobada hi van participar destacats geògrafs i especialistes en estudis urbans reconeguts internacionalment, com ara Edward Soja, professor de la University of California de Los Angeles (UCLA), o Francesco Indovina, professor de Sistemes Urbans i Territorials i Catedràtic a l'Istituto Universitario di Architettura di Venezia.

El moment central va correspondre a la conferència de Soja titulada *Post-metropolitan Territories: New Challenges for Urban Geography*, que va ser comentada i ampliada en una taula rodona on hi havia geògrafs com Oriol Nel·lo, professor del Departament de Geografia de la Universitat Autònoma de Barcelona i actualment secretari general de Política Territorial de la Generalitat de Catalunya; Joan Nogué, catedràtic de Geografia del Departament de Geografia de la Universitat de Girona; l'abans esmentat Francesco Indovina i el geògraf i urbanista Jordi Borja, cap de la consultora Technology Urban Consulting.

A la taula, moderada per Francesc Muñoz, professor del Departament de Geografia de la Universitat Autònoma de Barcelona, no hi va poder ser el traspassat Joan Vilagrassa, malauradament desaparegut dies abans de l'esdeveniment, raó per la qual es va fer una breu lloança del seu mestratge i les seves aportacions a l'estudi de la ciutat i la morfologia urbana.

La conferència d'Edward Soja va plantejar com els reptes de futur de la geografia urbana passen necessàriament per entendre la vinculació entre l'economia global i el paper canviant dels llocs. El pas d'una economia internacional —entre nacions— a una de global mostra clarament com altres tipus d'agents econòmics i socials, com poden ser ciutats, xarxes urbanes, empreses o col·lectius d'individus, poden generar canvis importants als espais urbans, i

aquest fet obliga a resituar molts dels conceptes amb els quals la geografia urbana ha acarat tradicionalment l'estudi de les funcions i la forma de la ciutat. En un altre punt del seu discurs, Soja va criticar l'abús de la partícula *post-* en mots com ara *postindustrial* o *posturbà*, en el sentit que, moltes vegades, es dona la idea de la transició a un escenari urbà completament diferent quan, en realitat, s'està fent referència a canvis molt concrets i específics com pot ser una transformació de la base econòmica d'una ciutat o una ampliació de l'abast territorial d'aquesta base econòmica. En cap cas, segons Soja, les noves situacions eliminen completament les preexistències i, per tant, un terme tan utilitzat com *ciutat postindustrial* no ajuda gaire a entendre l'actual configuració dels hàbitats urbans al planeta.

Els comentaris dels participants a la taula abans esmentats van portar la discussió cap a l'escenari concret de la ciutat i van suggerir temes relacionats amb el paisatge urbà, la renovació dels centres històrics, la recuperació i transformació dels fronts marítics o la importància actual del turisme global i del capital corporatiu a l'hora d'avaluar i entendre processos de transformació de l'espai urbà.

La necessitat de polítiques plantejades des de visions a llarg termini a partir d'un projecte de ciutat es va proposar com una alternativa als processos de «festivalització» de la ciutat i de la pròpia política urbana.

L'explicació del concepte *urbanalització* va ocupar un important espai durant la trobada, amb les dues conferències de Francesc Muñoz titulades *urBANALitzación* i *Territoriantes: habitar la ciudad multiplicada*. Muñoz plantejà com la ciutat ha assumit una posició central com a lloc de consum i com a espai d'intercanvi de béns, de persones i d'informació, la qual cosa l'ha fet emergir com el contenidor privilegiat per les noves activitats vinculades amb l'economia de l'oci, la cultura i el turisme global. Aquestes transformacions, segons Muñoz, ens obliguen a replantejar-nos conceptes com ara *estandardització*, *discontinuitat*, *repetició*, *diferència* i *diversitat urbana*. L'espai urbà mostra així una seqüència de continguts repetits de forma similar a ciutats ben diferents. Una manera de produir ciutat que es correspon, segons Muñoz, amb cinc condicions o requeriments: la imatge com a primer factor de la producció urbana; la utilització d'alguns elements morfològics de la ciutat, com ara l'espai públic, en termes de «platges d'oci»; el protagonisme i la necessitat de la seguretat urbana; el consum de l'espai urbà «a temps parcial», i el predomini de comportaments més relacionats amb l'experiència de la mobilitat «entre llocs» que no pas amb la de ser habitant «d'un lloc» concret. L'anàlisi de diversos espais de transformació urbana, com poden ser les façanes marítimes, els centres històrics, els vells districtes industrials o els barris residencials de baixa densitat, va permetre a Muñoz mostrar els resultats de la *urbanalització* a diversos territoris i ciutats del món.

La segona taula rodona, moderada per Enric Mendizábal, professor de Geografia Humana de la Universitat Autònoma de Barcelona, va comptar amb la participació de geògrafs i també altres especialistes procedents de camps com ara l'arquitectura, l'antropologia, l'art i el disseny. Pau de Solà-Morales, arqui-

recte i professor de la Harvard Design School; Octavi Rofes, antropòleg i professor de Teoria i Història de l'Art a l'escola de disseny i art EINA; Antoni Luna, professor de Geografia Humana de la Universitat Pompeu Fabra, i Manuel Delgado, antropòleg i professor de la Universitat de Barcelona, van tractar temes relacionats amb la definició de la banalitat des del punt de vista estètic i en termes de mercat com ara la democratització del consum; la multiplicació i banalització de les imatges urbanes turístiques; el paper dels centres històrics o l'apropiació dels espais urbans per part del ciutadà i el turista.

En paral·lel a les conferències i a les taules rodones, es van organitzar dues sortides de camp. La primera va transcórrer pel centre històric i el front marítim de la Ciutat Comtal. La segona sortida va consistir en tres vols simultanis amb avioneta per diferents àrees de la regió metropolitana de Barcelona. Un avió es dirigí cap al Maresme, un altre cap al Baix Llobregat i el tercer cap al nord del Vallès. L'objectiu era poder observar des d'un altre punt de vista les actuals àrees de transformació metropolitanes i els sectors residencials de baixa densitat, però, sobretot, constatar la multiplicació de territoris comuns en diferents àrees de l'espai urbanitzat.

La trobada va tenir una important repercussió als mitjans de comunicació d'abast local i també estatal. Va aconseguir, així doncs, un dels seus objectius: plantejar una discussió acadèmica en termes de problemàtica urbana i, per tant, situar-la també a l'abast del debat públic.